

in the context of the balanced system of indices and cost-oriented approach of business management.

Practical value. The increase of efficiency of functioning of all constituents which provide viability of financial potential of business capital formation.

Keywords: *financial strategy, forming of capital, enterprise, conceptual approach*

Рекомендовано до публікації докт. екон. наук В.Я. Швецем. Дата надходження рукопису 19.11.12.

УДК 330.322.5 (477.83)

С.М. Ткач

Інститут регіональних досліджень Національної академії наук України, м. Львів, Україна,
e-mail: t.solomija@gmail.com

ОЦІНЮВАННЯ РІВНЯ ВНУТРІШНІХ ІНВЕСТИЦІЙНИХ РИЗИКІВ У РЕГІОНІ

S.M. Tkach

Institute of Regional Researches of the National Academy of Sciences of Ukraine, Lviv, Ukraine,
e-mail: t.solomija@gmail.com

EVALUATION OF LEVEL OF INTERNAL INVESTMENT RISKS IN REGION

Мета. Розгляд інвестиційних ризиків у регіоні загалом і за сферами впливу, зокрема на прикладі Львівської області.

Методика. Комплексна оцінка інвестиційних ризиків регіону здійснена на основі розрахунку 25 відносних показників за період 2000–2011 рр. Обрана множина показників характеризує ступінь ризику в ключових сферах впливу (економічній, соціальній, технічній, екологічній і кримінальній) на стан інвестиційної діяльності регіону. Інтегральні показники для видів ризику та зведеного інвестиційного ризику регіону розраховано за допомогою таксономічного методу. Оцінку рівня ризиків здійснено на основі використання модифікованої автором шкали Харрінгтона. Інформаційною базою дослідження стали офіційні статистичні дані, опубліковані у статистичному щорічнику та на сайті Головного управління статистики у Львівській області.

Результати. Здійснено аналіз та оцінку ризиків інвестиційної діяльності у Львівській області за ключовими сферами впливу. Зокрема, виявлено такі тенденції. На початку аналізованого періоду (2000–2001 рр.) найбільш загрозливими для інвестиційної діяльності Львівщини були соціальні та економічні ризики. Згодом (у 2002–2005 рр.) акцент перемістився на кримінальні ризики, а з 2008 р., разом з економічними загрозами, особливою гостротою набуло питання технічного оснащення виробничо-господарського комплексу Львівської області, що останніми роками знаходиться в досить критичному стані. Загалом у Львівській області переважає середній рівень внутрішніх інвестиційних ризиків, що свідчить про сприятливий інвестиційний клімат у регіоні й можливість нарощування додаткових обсягів капіталовкладень на його території.

Наукова новизна. Удосконалено методику оцінювання регіональних інвестиційних ризиків, що дозволяє місцевим органам влади комплексно ідентифікувати їх рівень, а також оцінювати рівень ризикованості окремих сфер господарювання.

Практична значимість. Отримані результати діагностики рівня та динаміки показників інвестиційних ризиків у регіоні створюють аналітичну основу для формування відповідних програм і прогнозів розвитку інвестиційної діяльності регіональними та центральними органами влади.

Ключові слова: *інвестиції, інвестиційний ризик, регіон, інвестиційна діяльність, безпека, Львівська область*

Постановка проблеми. Глобальні умови сьогодення характеризуються підвищеною ризикованістю інвестиційних процесів, що відбуваються на мезорівні. Скорочення обсягів інвестицій негативно відображається на соціально-економічному розвитку регіону. З огляду на це, оцінювання інвестиційних ризиків, пошук шляхів їх запобігання й мінімізації є важливими та актуальними вимогами сучасності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій з проблем ідентифікації інвестиційних ризиків виявив, що більшість учених це питання вивчає на рівні підпри-

ємства, окремого інвестиційного проекту, зокрема до них належать: І. Бланк, Н. Брегін, В. Вітлінський, Л. Донець, М. Ерсон, А. Загородній, О. Кузьмін, В. Лук'янова, І. Маркіна, Ф. Мартене, Н. Подольчак, Р. Стенберг, А. Устенко та ін.

Натомість учені-економісти, які досліджували ризики мезорівня (А. Асаул, Е. Ананьєв, В. Гець, С. Іщук, Н. Корнева, В. Кравців, Г. Марченко, О. Мачульська, К. Ткаченко та ін.), здебільшого, розглядали їх як одну з двох основних характеристик (разом з інвестиційним потенціалом) інвестиційної привабливості регіону. У цьому контексті журналом „Експерт України“ свого часу було проведене обширне

дослідження інвестиційної привабливості регіонів України, що ґрунтувалося на аналізі 120 показників (90 для оцінки потенціалу і 30 – для розрахунку ризику) [1]. Інвестиційний ризик вони трактували як імовірність втрати інвестицій і доходу. До складових інвестиційного ризику регіону віднесено: економічний, фінансовий, соціально-демографічний, криміногенний, екологічний, адміністративно-законодавчий, політичний ризики. Підсумкове значення ризику для кожного регіону розраховано як зважена сума питомої ваги даного показника в загальноукраїнському обсязі. Оцінка вагового внеску кожного з показників ризику отримана шляхом анкетування експертів із вітчизняних і зарубіжних консалтингових та інвестиційних компаній, а також фахівців регіональних управлінь економіки обласних державних адміністрацій.

Професор А. Асаул до факторів, що визначають рівень некомерційних інвестиційних ризиків регіону, відносить чотири складові: законодавчі, політичні, соціальні та економічні ризики.

Іншими науковцями (Т. Владіміровою і О. Звягінцевою) пропонується інтегральне оцінювання інвестиційних ризиків на основі розрахунку 6 показників (співвідношення доходу на 1 особу та величини прожиткового мінімуму в регіоні; динаміка заборгованості за кредитами, наданими кредитними організаціями юридичним і фізичним особам; динаміка інвестицій за джерелами фінансування за рік; динаміка обсягу ВВП на 1 особу в регіоні за рік; співвідношення вартості будівництва 1 м² і середньої вартості 1 м² на первинному ринку; коефіцієнт автономії суб'єктів господарювання регіонів) [2]. Кожен показник оцінюється за 5-ти бальною шкалою. Отримані бали сумуються (отриманий результат від 0 до 35 балів) та відображають відповідний рівень ризику. Проте, вважаємо, що обраних показників оцінювання недостатньо для ґрунтовного дослідження рівня ризикованості інвестицій на мезорівні.

Відмінний від попередніх способів оцінювання регіональних інвестиційних ризиків пропонує російський професор Є. Тхакушінов. З одного боку, передбачається оцінювати інвестиційний ризик регіону як суму інвестиційних ризиків окремих проектів у системі „регіон“, а з другого – як синергетичний компонент регіонального інвестиційного ризику [3]. Отримані результати порівнюються й формується збалансована система показників. На нашу думку, такий спосіб оцінювання є досить громіздким і вимагає великого масиву інформації, витрат часу та значного доопрацювання отриманих результатів для того, щоб їх упорядкувати.

Також багато провідних міжнародних інституцій (журнали The Economist, Fortune, Handelsblatt, експертні агентства BERI, Moody's, Fitch, Standard&Poor's, Merrill Lynch, JP Morgan Chase, IBCA) здійснюють оцінку інвестиційних ризиків шляхом аналізу впливу економічного, політичного, соціально-культурного та інституційного середовищ на стан інвестиційної діяльності в різних країнах світу. Зокрема спеціалістами

The Economist двічі на рік (у березні й вересні) здійснюється оцінювання інвестиційних ризиків та надійності країн. Для визначення інвестиційних ризиків вони використовують 3 якісні показники (рівень політичного, економічного та структурного ризиків) та 3 кількісні показники (боргові індекси, кредитні рейтинги й співвідношення доступу до банківських фінансів і капіталу ринків загалом) [4]. Тоді як спеціалісти агентства Standarts & Poors визначають інвестиційні ризики лише за двома видами ризиків: політичними й економічними [5], а спеціалісти Runol – за трьома: соціально-політичними, економічними ризиками та рівнем внутрішнього платіжного балансу.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми дослідження. Незважаючи на наявний методичний інструментарій оцінювання інвестиційних ризиків, на сьогоднішній день відсутня чітка методологічна база для аналізу регіональних ризиків, так і невирішеним залишається питання проведення системного моніторингу загроз інвестиційній безпеці регіону місцевими органами влади.

Метою статті є оцінювання рівня інвестиційних ризиків у регіоні (на прикладі Львівської області).

Виклад основного матеріалу. Кількісну оцінку внутрішніх інвестиційних ризиків регіону пропонуємо здійснювати за допомогою розробленої авторської методики комплексного оцінювання ризиків інвестиційної безпеки регіону [6]. На основі обраної множини індикаторів, що наведені в табл. 1, здійснено розрахунок інтегральних таксономічних показників окремих видів інвестиційного ризику регіону та ризику загалом.

Зведений таксономічний показник інвестиційних ризиків регіону розраховано за формулою

$$KI_i = 0,32 \times I_i^e + 0,17 \times I_i^s + 0,21 \times I_i^t + 0,13 \times I_i^{ec} + 0,18 \times I_i^k, \quad 1)$$

де KI_i – інтегральний показник інвестиційних ризиків у регіоні; I_i^e – таксономічний показник економічних ризиків регіону; I_i^s – таксономічний показник соціальних ризиків регіону; I_i^t – таксономічний показник технічних ризиків регіону; I_i^{ec} – таксономічний показник екологічних ризиків регіону; I_i^k – таксономічний показник кримінальних ризиків регіону.

Вагові коефіцієнти отримані на основі результатів проведеного нами експертного опитування. Експертами виступили представники трьох категорій:

- 1) практики: представники бізнес-кіл, інвестори, люди, котрі є безпосередніми учасниками інвестиційного процесу в регіоні;
- 2) теоретики: учені-економісти, котрі займаються дослідженням даної проблематики;
- 3) влада: представники центральних та регіональних державних органів виконавчої влади.

Оцінювання рівня ризику здійснено за допомогою модифікованої шкали Харрінгтона (табл. 2).

Таблиця 1

Індикатори інвестиційних ризиків за сферами впливу

Види інвестиційних ризиків	Показники
Економічні	Валовий регіональний продукт (ВРП) на 1 особу, млн грн
	Індекс споживчих цін до попереднього року в області, %
	Частка дефіциту зведеного місцевого бюджету у ВРП, %
	Прибутковість інвестицій в основний капітал (ІвОК), %
	Співвідношення інвестицій в основний капітал і вартості основних засобів, %
	Частка довготермінових кредитів у загальному обсязі вимог банків за кредитами, наданими суб'єктам господарювання та фізичним особам, %
	Покриття дебіторської заборгованості кредиторською, %
	Співвідношення кількості закритих підприємств і кількості підприємств, що були створені за аналізований період, разів
	Частка збиткових підприємств, %
	Частка іноземних підприємств у загальній кількості суб'єктів ЄДРПОУ, %
Технічні	Ступінь зносу основних засобів, %
	Фондомісткість, %
	Внесок обсягу реалізованої інноваційної продукції у ВРП регіону, %
	Обсяг наукових, науково-технічних робіт, виконаних власними силами підприємств та організацій / ІвОК за рахунок власних коштів підприємств та організацій, %
Соціальні	Рівень депопуляції населення, %
	Інтенсивність міграції в розрахунку на 1 тис. наявного населення, %
	Децильний коефіцієнт диференціації доходів населення, разів
	Співвідношення попиту й пропозиції на ринку праці, разів
Екологічні	Рівень безробіття, %
	Викиди забруднюючих речовин у повітря, тис. т
	Скинуто забруднених стічних вод, млн м ³
	Викинуто, у середньому, одним підприємством відходів, т
Кримінальні	Співвідношення утворених і знищених відходів I-III категорії, рази
	Рівень злочинності
	Частка тяжких злочинів у загальній кількості зареєстрованих злочинів, %

Таблиця 2

Модифікована шкала Харрінгтона, [6]

Модифікована шкала Харрінгтона для оцінки рівня ризиків інвестиційної безпеки регіону		Межі інтервалів
Високий рівень	Максимальний	0,80 – 1,00
	Критичний	0,63 – 0,80
Середній рівень	Допустимий	0,37 – 0,63
Низький рівень	Помірний	0,20 – 0,37
	Мінімальний	0,00 – 0,20

Комплексне дослідження рівня внутрішніх інвестиційних ризиків у Львівській області за період 2000–2011 рр. розпочнемо з аналізу окремих його складових. Так вагомий вплив на інвестиційну сферу в регіоні, безперечно, має його економічний стан. Як можна побачити на рис. 1, рівень загроз в економічній сфері Львівщини у 2000–2011 рр. характеризувався досить неоднорідною динамікою, що пов'язано з нестабільним соціально-економічним станом регіону та країни загалом.

Так найвищий рівень досліджуваних ризиків спостерігався в найбільш переломних роках аналізованого періоду: 2000, 2004 і 2011. Основними причинами

цьому слугували: дефіцит зведеного місцевого бюджету, високий рівень інфляції, недоступність кредитів тощо.

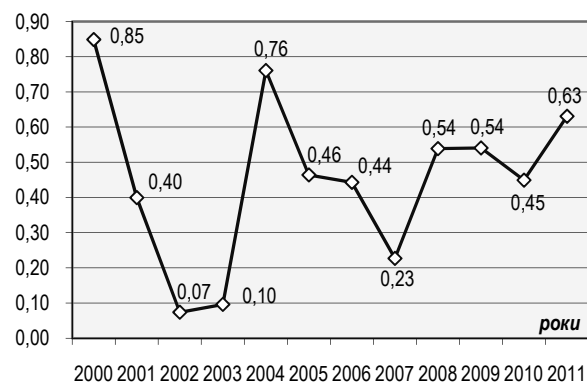

Рис. 1. Динаміка таксономічного показника економічних ризиків у Львівській області за 2000–2011 рр., розраховано автором на основі даних [7–10]

Окрім того, про наявність вагомих загроз економічній діяльності в регіоні свідчить те, що за період 2000–2011 рр. понад третина всіх підприємств Львівщини були збитковими. Починаючи з 2009 р., їх ча-

стка становить більше 38%, що до того періоду спостерігалось лише у 2002 р.

Загалом за 2000–2011 рр. у Львівській області валовий регіональний продукт у розрахунку на 1 особу продемонстрував зростаючий тренд і зріс у 8,8 рази, тоді як в Україні – у 7,9 рази. Позитивним аспектом економічного розвитку регіону за цей період є зростання у 4,5 рази частки довгострокових кредитів у структурі вимог банків за кредитами, наданих суб'єктам господарювання та фізичним особам (з 17,26% у 2000 р. – до 78,26% у 2011 р.). Це свідчить про розвиток банківського сектору господарювання в регіоні, зростання рівня довіри населення до нього.

Розглядаючи тенденції розвитку підприємництва, виявлено, що за аналізований період удвічі скоротилася частка іноземних підприємств у регіоні, які або змінили форму участі в капіталі, створюючи спільні підприємства з вітчизняними, або згорнули свій бізнес через несприятливі умови господарювання. За 2000–2011 рр. найбільша кількість закритих підприємств спостерігалася у 2008 р. і 2011 р., на діяльність яких негативно вплинула світова фінансово-економічна криза та зміни в податковому законодавстві. Натомість найбільше було створено підприємств (3408 одиниць) у Львівській області за 2006 р.

Таким чином, результати аналізу рівня економічних ризиків у Львівській області засвідчили, що загалом в області домінує середній рівень загроз економічній сфері. Однак економічна система регіону недостатньо стабільна, оскільки, за умов екзогенного впливу, збільшується й рівень ризиків, що можуть стати причиною негативних результатів інвестиційної діяльності.

Віддача від інвестицій у вигляді прибутку або забезпечення соціального ефекту, значною мірою, залежить від технічного забезпечення. Однак інвестування та технічний стан суб'єктів господарювання є тісно взаємопов'язаними. Тому доцільно розглянути рівень технічних ризиків на Львівщині.

Результати розрахунку інтегрального показника технічних інвестиційних ризиків регіону, що наведені на рис. 2, показали, що у Львівській області до 2009 р. спостерігався низький і середній їх рівень. Причиною зниження технічних ризиків у 2002, 2003 і 2007 роках було зростання обсягів реалізованої інноваційної продукції та обсягів наукових і науково-технічних робіт, виконаних власними силами підприємств та організацій. Це, у черговий раз, підкреслює важливість інноваційної діяльності в регіоні.

Проте у наступних роках (із 2007 р. по 2010 р.) рівень технічних ризиків почав зростати, досягнувши свого критичного значення (0,91) у 2010 р. Причиною цього слугувало стрімке зростання ступеню зносу основних засобів підприємств і фондомісткості. Практично, абсолютні темпи зростання вартості основних фондів протягом аналізованого періоду перевищували темпи зростання валового випуску в регіоні. Більше того, у 2010 р. знос основних засобів у Львівській області удвічі перевищив допустимий нормативний рівень (35%).

Варто також зазначити, що фінансування інноваційної сфери економіки, за допомогою якої можна покращити технічний стан виробничо-господарського комплексу Львівщини, не відповідає його потребам. Так за період 2000–2011 рр. частка обсягу наукових і науково-технічних робіт, виконаних власними силами підприємств та організацій, у загальному обсязі капіталовкладень, фінансованих за рахунок власних коштів суб'єктів господарювання, скоротилася на 30% (з 9,5% у 2000 р. – до 6,7% у 2011 р.). У результаті чого обсяг реалізованої інноваційної продукції в регіоні за цей період скоротився на 58%.

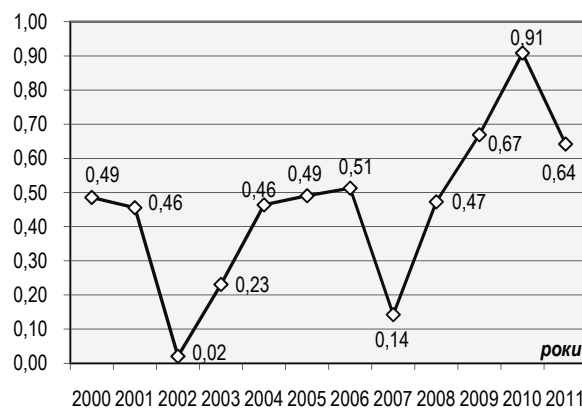

Рис. 2. Динаміка таксономічного показника технічних ризиків у Львівській області за 2000–2011 рр., розраховано автором на основі даних [7–10]

Таким чином, виходячи з отриманих результатів, можна стверджувати, що у Львівській області стан технічного забезпечення господарського комплексу регіону досягнув критичної позначки. Рівень оновлення не відповідає потребам у відтворенні зношених основних засобів, інноваційна діяльність не набрала необхідних темпів розвитку, що сумарно негативно впливає на якість та собівартість продукції і загалом на конкурентоспроможність виробничого комплексу Львівщини.

Важливою складовою інвестиційного клімату регіону виступає його екологічна складова. Як можна побачити з даних, зображених на рис. 3, динаміка таксономічного показника екологічних ризиків за аналізований період у Львівській області є досить нестабільною. Проте рівень екологічних ризиків, здебільшого (у 9 з 12 рр.), є низьким, що є позитивним аспектом для здійснення інвестиційної діяльності в регіоні. Зокрема серед позитивів можна виділити те, що співвідношення утворених і знешкоджених відходів в області досить істотно скоротилося (з 21,66 у 2000 р. – до 1,53 у 2011 р.).

Та не зважаючи на це, на Львівщині простежується й ряд негативних процесів в екологічній сфері. За 12 досліджуваних років викиди шкідливих речовин в атмосферне повітря зросли на 33%. Досить гостро, особливо в останні роки, постало питання брудних стічних вод, зокрема у 2005–2007 рр. їх обсяги, порівняно з 2000 р., збільшилися в понад 3 рази. Також за аналізований період зросли (у 3,6 рази) викиди в роз-

рахунку на 1 підприємство, що, у середньому, за 2000–2011 рр. становили 235,2 тонн.

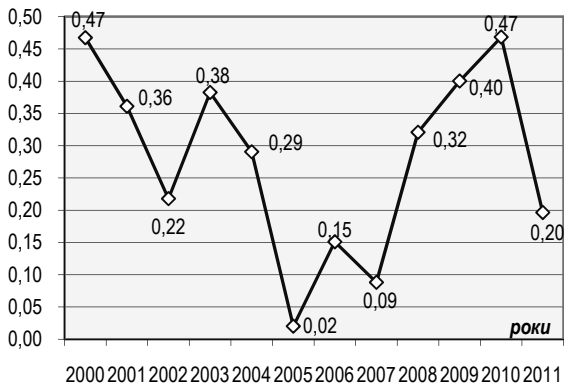

Рис. 3. Динаміка таксономічного показника екологічних ризиків у Львівській області за 2000–2011 рр., розраховано автором на основі даних [7–10]

Окрім того, не зважаючи на те, що обсяги інвестування, спрямовані на охорону навколишнього середовища, за аналізований період зросли у 4,6 рази, у 2011 р. вони склали менше 1% (0,75%) від усіх капітальних інвестицій. Це є недостатнім для ефективного зменшення наростаючого екзогенного впливу на навколишнє природне середовище Львівщини.

Ще сферами, що можуть істотно вплинути на інвестиційний процес у регіоні, є соціальна та кримінальна сфери. Якщо розглядати останню сферу, то позитивним аспектом соціально-економічного розвитку Львівської області є зниження рівня кримінальних ризиків (рис. 4). Незважаючи на їх високий рівень у 2002–2005 рр., у наступний період часу вдалося мінімізувати ці ризики і з 2007 р. звести їх до низького рівня. Так у 2011 р. кількість зареєстрованих злочинів, порівняно з 2000 р., скоротилася на 30%.

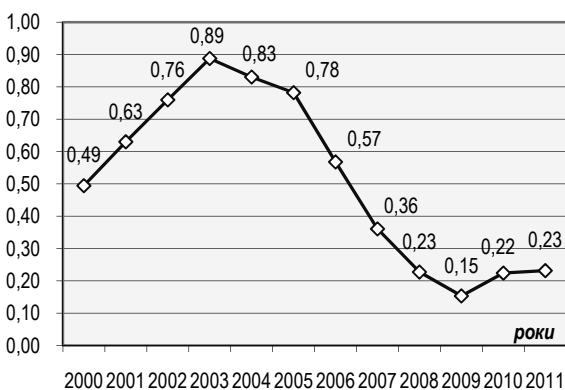

Рис. 4. Динаміка таксономічного показника кримінальних ризиків у Львівській області за 2000–2011 рр., розраховано автором на основі даних [7–10]

На Львівщині у 2002–2005 рр. більшу половину всіх зареєстрованих злочинів становили тяжкі та особливо тяжкі злочини, проте з 2008 р. їх частка складала вже менше 40%, а наприкінці аналізованого періоду –

34,6%. Таким чином, можна стверджувати, що загалом за аналізований період (200–2011 рр.) частка тяжких і особливо тяжких злочинів у загальній кількості зареєстрованих злочинів зменшилася на 14%, що позитивно впливає на інвестиційний клімат у регіоні.

Дослідження динаміки процесів, що відбувалися у соціальній сфері регіону, за аналізований період (2000–2011 рр.) продемонструвало досить позитивні зрушення в них (рис. 5). За цей період відбулося скорочення кількості померлих (на 5%) і, відповідно, зростання кількості народжених (на 19%), зменшення рівня безробіття (на 42%) та інтенсивності міграції населення (на 18%), зменшення в диференціації доходів населення (на 33%).

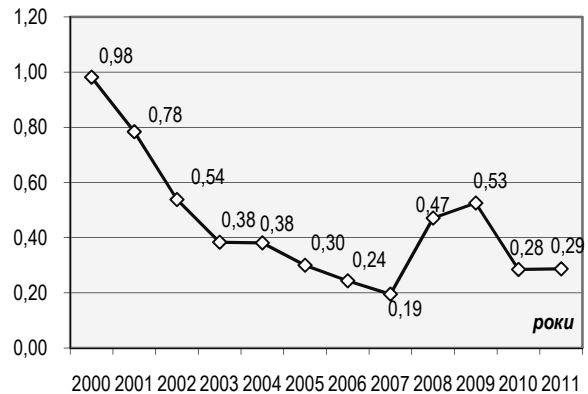

Рис. 5. Динаміка таксономічного показника соціальних ризиків регіону у Львівській області за 2000–2011 рр., розраховано автором на основі даних [7–10]

Натомість, найбільш уразливою соціальною сферою була на початку аналізованого періоду (у 2000–2001 рр.), коли рівень ризиків був досить критичним. Така ситуація у 2000 р. у Львівській області обумовлена найвищим за 2000–2011 рр. рівнем безробіття (13,3% у 2000 р.), відповідно, інтенсивною міграцією населення в пошуках роботи (29,6%), високим (у 5,5 рази) розривом між найбільш і найменш забезпеченими верствами населення, а також високим рівнем депопуляції населення (136,26%). Однак у наступні роки ситуація в соціальній сфері області покращувалася, з 2005 р. по 2007 р. ризики були нижче від середнього рівня.

Отже, провівши аналіз динаміки рівня економічних, соціальних, технічних, кримінальних і екологічних ризиків у Львівській області, розглянемо як вони вплинули на загальний рівень інвестиційних ризиків за 2000–2011 рр. (рис. 6).

Як можна побачити на рис. 1,4–6, у 2000 р. високий ступінь сукупного внутрішнього інвестиційного ризику у Львівській області був зумовлений критичним рівнем соціальних і економічних ризиків та середнім рівнем кримінальних ризиків. Однак до 2002 р. інвестиційні ризики почали мінімізуватися (зокрема рівень соціальних ризиків спадав до 2007 р.), а їх загальний рівень з критичного (2000 р.) трансформувався в помірний (2002 р. і 2007 р.). Виняток становлять кримінальні ризики, що до 2003 р. залишалися на високому рівні.

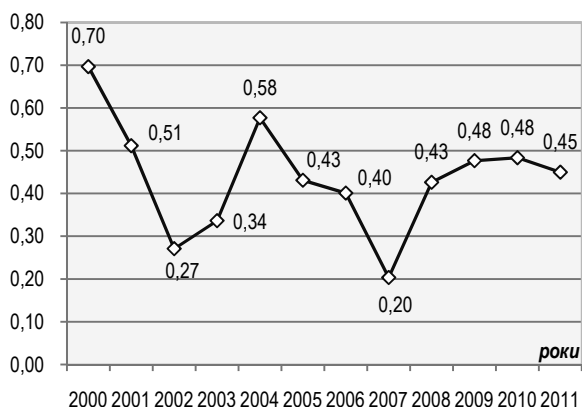

Рис. 6. Динаміка таксономічного показника інвестиційних ризиків у Львівській області за 2000–2011 рр., розраховано автором на основі даних [7–10]

У подальші роки (2002–2004 рр.) динаміка змінилася на протилежну: істотно зросли загрози в економічній сфері, відбувалося погіршення технічного стану суб'єктів господарювання (рівень технічних ризиків з мінімального у 2002 р. почав зростати – до середнього у 2006 р.). У 2003 р. загострилися екологічні та кримінальні ризики, проте в наступних роках (2004–2005 рр., 2006–2007 рр. – для екологічних і 2004–2006 рр. – для кримінальних ризиків) їх вплив мінімізувався. Загалом період 2004–2007 рр. характеризується стабілізацією соціально-економічного розвитку регіону та зниженням рівня ризиків усіх сфер впливу. Фінансово-економічна світова криза активізувала деструктивні процеси в регіоні й стала причиною зростання інвестиційних ризиків з 2007 р. Уже у 2008–2009 рр. сукупний інвестиційний ризик для Львівської області досягнув середнього рівня. Однак у 2009–2011 рр. відбулася мінімізація їх, практично, за всіма сферами впливу. У 2010–2011 рр. спостерігалось збільшення рівня ризиків в економічній, соціальній і криміногенній сфері регіону.

Висновки. Підсумовуючи отримані результати проведеного аналізу рівня інвестиційних ризиків у Львівській області за 2000–2011 рр., можна виокремити кілька особливостей. У першій половині аналізованого періоду підвищували рівень сукупного інвестиційного ризику регіону негативні аспекти соціальної сфери. Згодом акцент перемістився на загострення криміногенної ситуації, а з 2008 р., разом з економічними загрозами, особливої гостроти набуло питання технічного оснащення виробничо-господарського комплексу Львівської області.

Таким чином, системне дослідження рівня та динаміки інвестиційних ризиків у регіоні за допомогою запропонованої методики дозволить центральним та місцевим органам влади розробити якісні управлінські рішення, що будуть спрямовані на запобігання й мінімізацію ризиків у майбутньому та, відповідно, на покращення соціально-економічних стандартів життя населення регіону.

Перспективами подальшого розвитку розглянутого напрямку стане розроблення прогнозової мо-

делі ідентифікації інвестиційних ризиків у регіоні та дослідження способів їх мінімізації.

Список літератури / References

1. Духненко В. Методика оценки инвестиционной привлекательности регионов Украины / В. Духненко, О. Дуброва, А. Хисамов // Рейтинг инвестиционной привлекательности регионов Украины № 1. – Эксперт Украина. – 2005 г. – № 49 (52). – С. 70–82.

Dukhnenko, V. Dubrova, O. and Khisamov, A. (2005), “The methodology of evaluation of investment attractiveness of the regions of Ukraine. Rating of investment attractiveness of the regions of Ukraine No.1”, *Ekspert Ukraina*, December 26, 2005, no.49 (52). pp. 70–82.

2. Звягинцева О. Оценка инвестиционного риска региона / О. Звягинцева // Экономист. – 2010. – № 2. – С.71–77.

Zvyagintseva, O. (2010), “Evaluation of investment risk of the region”, *Economist*, no.2, pp. 71–77.

3. Тхакушинов Э.К. Формирование системы оценок инвестиционных рисков в регионе / Э. К. Тхакушинов // Вестник ЮРГТУ (НПИ). – 2010. – № 4. – С. 39–43.

Tkhakushinov, E.K. (2010), “Forming the system of evaluation of investment risks in the region”, *Bulletin SRSTU (NPI)*, no.4, pp. 39–43.

4. Euromoney-Country-Risk-Methodology [Електронний ресурс] / The Economist. – Режим доступу: <http://www.euromoney.com/Article/2773899/Euromoney-Country-Risk-Methodology.html>

“Euromoney-Country-Risk-Methodology”, *Economist*, available at: <http://www.euromoney.com/Article/2773899/Euromoney-Country-Risk-Methodology.html>

5. Standarts & Poors [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.standardandpoors.com>

“Standarts & Poors”, available at: <http://www.standardandpoors.com>

6. Ткач С.М. Методика комплексного оцінювання ризиків інвестиційної безпеки регіону / С.М. Ткач // „Інвестиції: практика та досвід“ – К., 2012. – № 17. – С. 15–19.

Tkach, S.M. (2012), “Methodology of comprehensive assessment of the investment risks safety in the region”, *Investments: Practice and Experience*, Kyiv, no.17, pp. 15–19.

7. Офіційний сайт Головного управління статистики у Львівській області: [Електронний ресурс] / Державний комітет статистики України. – Режим доступу: <http://www.stat.lviv.ua>.

Official site of the Central Statistical Office in Lviv region, State Statistics Committee of Ukraine, available at: <http://www.stat.lviv.ua>

8. Статистичний щорічник Львівської області за 2000 рік / Державний комітет статистики України. Головне управління статистики у Львівській області; [під ред. С. О. Матковського]. – Львів, 2001. – 440 с.

Matkovsky, S.O. (2001), *Statystychnyi shchorichnyk Lvivskoi oblasti za 2000 rik* [Statistical Yearbook of the Lviv Region for 2000], State Statistics Committee of Ukraine. Main Statistical Office in Lviv region, Lviv, Ukraine.

9. Статистичний щорічник Львівської області за 2005 рік: [у 2-х част.] / Державний комітет статистики України. Головне управління статистики у Львівській області; [під ред. С. О. Матковського]. – Львів, 2006. – Ч. 1. – 366 с.; Ч. 2. – 358 с.

Matkovsky, S.O. (2006), *Statystychnyi shchorichnyk Lvivskoi oblasti za 2005 rik* [Statistical Yearbook of the Lviv Region for 2005], in 2 parts, State Statistics Committee of Ukraine. Main Statistical Office in Lviv region, Lviv, Ukraine.

10. Статистичний щорічник Львівської області за 2011 рік: [у 2-х част.] / Державний комітет статистики України. Головне управління статистики у Львівській області; [під ред. С. І. Зимовіної]. – Львів, 2012. – Ч. 1. – 368 с.; Ч. 2. – 288 с.

Zymovina, S.I. (2012), *Statystychnyi shchorichnyk Lvivskoi oblasti za 2011 rik* [Statistical Yearbook of the Lviv Region for the year 2011], in 2 parts, State Statistics Committee of Ukraine. Main Statistical Office in Lviv region, Lviv, Ukraine.

Цель. Рассмотрение инвестиционных рисков в регионе в целом и по сферам влияния, в частности на примере Львовской области.

Методика. Комплексная оценка инвестиционных рисков региона осуществлена на основе расчета 25 относительных показателей за период 2000–2011 гг. Выбранное множество показателей характеризует степень риска в ключевых сферах влияния (экономической, социальной, технической, экологической и криминальной) на состояние инвестиционной деятельности региона. Интегральные показатели для видов риска и сводного инвестиционного риска региона рассчитаны с помощью таксономического метода. Оценка уровня рисков осуществлена на основе использования модифицированной автором шкалы Харрингтона. Информационной базой исследования стали официальные статистические данные, опубликованные в статистическом ежегоднике и на сайте Главного управления статистики во Львовской области.

Результаты. Осуществлен анализ и оценка рисков инвестиционной деятельности во Львовской области по ключевым сферам влияния. В частности, обнаружены следующие тенденции. В начале рассматриваемого периода (2000–2001 гг.) наиболее угрожающими для инвестиционной деятельности Львовщины были социальные и экономические риски. Впоследствии (в 2002–2005 гг.) акцент переместился на криминальные риски, а с 2008 г., наряду с экономическими угрозами, особую остроту приобрел вопрос технического оснащения производственно-хозяйственного комплекса Львовской области, который в последние годы находится в довольно критическом состоянии. В целом во Львовской области преобладал средний уровень внутренних инвестиционных рисков, что свидетельствует о благоприятном инвестиционном климате в регионе и возможности наращивания дополнительных объемов капиталовложений на его территории.

Научная новизна. Усовершенствована методика оценки региональных инвестиционных рисков, которая позволяет местным органам власти комплексно идентифицировать их уровень, а также оценивать уровень рискованности отдельных сфер хозяйствования.

Практическая значимость. Полученные результаты диагностики уровня и динамики показателей инвестиционных рисков в регионе создают аналитическую основу для формирования соответствующих программ и прогнозов развития инвестиционной деятельности региональными и центральными органами власти.

Ключевые слова: инвестиции, инвестиционный риск, регион, инвестиционная деятельность, безопасность, Львовская область

Purpose. To consider investment risks in the region as a whole and in the context of spheres of influence on the example of Lviv region.

Methodology. Comprehensive assessment of the investment risks of the region is based on the calculation of 25 relative indices for the period of 2000–2011. The chosen set of parameters characterizes the grade of risks in key areas of impact (economic, social, technical, environmental and criminal) on the state of investment in the region. The integrated indicators for different types of risk and the consolidated investment risk in the region are calculated using taxonomic method. The assessment of risks is made on the basis of the Harrington's scale modified by the author. The official statistical data published in the Statistical Yearbook and on the site of the Main Statistical Office in Lviv region became the main informational base of the study.

Findings. The analysis and assessment of the risks of investing in the Lviv region have been made by the key areas of influence. The following tendencies were found out. At the beginning of the analyzed period (2000–2001) the most considerable risks for investment in Lviv were social and economic. Later (in 2002–2005) the emphasis shifted to the criminal risks, and in 2008, along with economic threats the problem of technical equipment of the industrial complex of Lviv region has gained a particular urgency, and it remains unsolved. In general, in Lviv region the average level of internal investment risks has dominated. This indicates a favorable investment climate in the region and the opportunity to increase investment activity in the territory.

Originality. The offered technique allows us to assess the regional investment risks as a whole and by its individual components.

Practical value. The results of diagnosis of the level and dynamics of investment risks in the region form an analytical basis for the creating of respective programs and forecasts for the development of investment activities by the regional and central authorities.

Keywords: investments, potential threat, investment risk, region, investment activities, safety

Рекомендовано до публікації докт. екон. наук І.Б. Скворцовим. Дата надходження рукопису 18.11.12.